

PODDAĆ SIĘ (195) *vb pf*

sie (149), się (46).

o oraz a jasne.

inf poddać się (48). ◇ *fut 1 sg* poddām się (1). ◇ *2 sg* poddász się (1). ◇ *3 sg* poddā się (7). ◇ *1 pl* poddāmy się (4). ◇ *2 pl* poddacie się (2). ◇ *3 pl* poddadzą się (8). ◇ *praet 1 sg m* –m się poddāł (2). ◇ *2 sg m* –ś się poddāł (1). ◇ *3 sg m* poddāł się (26). *f* poddała się (9). *n* poddało się (4). ◇ *3 pl m pers* poddali się (31). *subst* poddały się (10). ◇ *plusq 3 sg m* był się poddāł (2). *f* była się poddała (1). *n* było się poddało (1). ◇ *imp 2 sg* poddāj się (5). ◇ *3 sg* niechāj się poddā (1). ◇ *1 pl* poddājmy się (3). ◇ *2 pl* poddajcie się (2) *HistAl*, *WujNT*, poddājcie się (1) *SkarJedn*. ◇ *con 2 sg m* byś się poddāł (1). ◇ *3 sg m* by się poddāł (3). *f* by się poddała (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy się poddali (1). ◇ *3 pl m pers* poddaliby się, by się poddali (13). ◇ *con praet 3 pl m pers* poddaliby się byli (2). ◇ *impers praet* poddāno się (1). ◇ *part praet act* poddawszy się (3).

Sł stp notuje, *Cn s.v.* *poddaję się; poddaniec*, *Linde XVII w.* (z *Cn*) *s.v.* *poddać*.

1. *Uzależnić się, podporządkować się; wykazać posłuszeństwo; submittere se(se)* *BartBydg*, *Mącz*; *subicere se* *HistAl*, *Mącz*; *dedere se* *Mącz*, *Calag*; *subiectionem praestare* *Miech*; *flecti, subdere se, subdi, subiugari, supponi* *HistAl*; *obtemperare* *PolAnt*; *subici* *JanStat* (156) : *BartBydg* 236; *Submisit sese*, *Poddāł fie/ vkorził fie. Mącz* 227b; *WujNT* 567 *marg*.

poddać się komu, czemu (13): Tu możēs vbaczyćt niewymowną pokorę zbawiciela łwego/ który fie tak poddāl nisko duchowi potępionému *OpecŻyw* 37v, [34]v, 183; poymi łobie więcey żon/ aby łynow tilko napłodził, ktorim łwe krolełwa rozdałz, on [*Aleksander*] rzekł, nie łłufza fie żonom poddać ktore mocne mężę przemagaia *BielŻyw* 166; Tákże tefz y kościóły Hiłpánłkie/ izáli fie/ nie za wtorego Vrbaná Papieżá poddáli Kzymłkiemu [!] Papieżowi? *KrowObr* 30, 30 [3 r.], Ss3; Poddála fie włzytká Hiłzpánia Krześciánłkiey wierze *BielKron* 279. Cf »poddać się pod posłuszeństwo«, »poddać się rozkazaniu«.

Zwroty: »poddać się dobrowolnie« (1): *IEzu/* któryś rofkazaniu pokorney mátki twej/ poddác fie dobrowolnie raczył. *LatHar* 549.

»poddać się w moc [czyjā]« (1): *Deditus* – Ten ktori łzie poddāl w moc drugiego. *Calep* 293b.

»poddać się pod, w posłuszeństwo« [*w tym: komu* (1), *czyje* (1), *komu a. czyje* (1)] (2:1): *RejAp* 144v; *SkarJedn* 402; O czymby trzebá pewnie dobrze przemyłlawác/ [...] A zgodnie broni dobyć ná nieprzyaciela/ [...] Y zá Bożą pomocą podawłzy iednemu/ Do rąk zgodnie buławę y poddác fie iemu. [...] Pod mocne połłufzeńłtwo *CzahTr* E3v.

»poddać się rozkazaniu [czyjemu], pod rozkazowanie [czyje]« [*szyk zmienny*] (1:1): Dáy mi prołłę cie miły panie dobrym vmyłłem poddatz fie pod rofkazowaniję łtarłłych *OpecŻyw* 122; *LatHar* 549.

W przen (2) :

Zwroty: »pod nogi [czyje] poddać się« (1): Ktemu Krol náłz Etyopiánłki/ ták wielce łobie [...] wiárę Łácińłką waży/ iż nic bárziey nie pragnie/ iedno [...] á żeby fie pod nogi Papiełłkie poddāl *SkarJedn* 310.

»poddać się pod rękę [czyjā]« (1): poddaycie fie w Kościelne połłufzeńłtwo pod mocną rękę/ Bożą w przybytku obránym iego *SkarJedn* 402.

Przen (2) :

Zwroty: »poddąć się pod moc [czego]« (1): ktore [słowa Chrystusa] tu mowić raczy do zwolenników fwoich/ gdy go pytáli o przełożenictwiech [...] światá tego/ [...] iż to łą iedno pogánłkie rzeczy á onych ludzi niewiernych/ ktorzy się poddáli pod moc nędzne⁸⁰ światá tego/ pytać się o tym *RejPos* 315v.

»poddąć się w służbę [czyj]« (1): Bo ieśliż się już tak wdałz w to łprołne posłuszeństwo światá tego/ á poddałz się w służbę tego márníego kłiążęcia iego/ łtrzeźże się frogich dekretów Pánłkich *RejPos* [219]v.

a. *Podporządkować się politycznie; uznać czyjś władzę nad sobą (114) :*

poddąć się komu, czemu (7): *BibRadz* I 393d *marg*; Kázimierz Opolłkie y Bytomłkie Kłiążę [...] poddał się y wczynił Manem krolełtwu Czełkiem wacłławowi. *BielKron* 367v; *SkarJedn* 202. *Cf* *Zwroty*.

W połączeniu szeregowym (1): y My téż z náłzemi potomki [...] po zefłzciu Pána Kłiążęcia Witowdá mamy do [...] Władyłławá Króla [...] przyłtác/ poddać się/ byđz posłuszn/ y służyć [...] wedle możności y síł náłzych bęđziemy powinni. *SarnStat* [994].

Zwroty: »[czyje] mocy się poddać« (1): Thá Galliá po Hłłzpániey nie rychłło się Rzymłkiey mocy poddała. *BielKron* 280v.

»pod panowanie [czyje], panowaniu [czyjemu] poddać się« (1:1): Dla ktore⁸⁰ wczinku [Scypiona] włzitek łud przemożony pod panowanie Rzymłkie się poddał. *BielŻyw* 116, 154.

»poddąć się państwu [czyjemu], pod [czyje] państwo« = *colla submittere, imperio se subdere* *HistAl* [szyk zmienny] (1:1): Gdi vmárł ociec náłz fiedłłfmy ná łtolcu dołtoynołci iego/ potym słtąpłłfmy ná gránice zachodne/ gdzie tám włzyłcy przebywájący pod náłze państwo się poddáli *HistAl* D5, D5v.

»poddąć się pod, w posłuszeństwo [komu]« (1:1): Ale gdy się poddał pod posłuszeństłwo Prułom Mázwieckie Kłiążę/ przełtháli od łzkod w Mázwłszu. *BielKron* 371v, 366v.

W przen (1) :

Zwrot: »poddąć się pod jarzmo [czyje]« (1): ábowiem [Ezau] woli być w łzczęściu odłączon od łudu łwięthego/ niż się poddać pod iarzmo brátá łwego. *BibRadz* I 16a *marg*.

α. *Skapitulować przed przewagą militarną (102) :* Także łturmuiąc dzień y noc [...] kłiążęta Rułłkie, Wáłłko y Lew łin Daniela krola Rułłkiego, na zdradzie radzłł Sędomłrzanom aby się poddali á hołd łobrowolnie połtąpłł [suaverunt omagium et subiectionem praestituros]. *MiechGlab* 33; Tedy Cefárz połłłł Fárnezyułá łobyywác Donáwerdy/ [...] poddáli się łłełzczánłe zaráżem *BielKron* 227v; Máchometh [...] rułzył się precz nocą/ zółtawłwłzy Báłábáná z wielkołściá łudzi/ áby tak łługo łeżeli około Krołey/ áżby się poddáli. *BielKron* 257, 117, 121, 179v, 221v, 248 (16); Post longam obsidionem facta est deditio, Po łługiem oblężeniu łámi się poddały. *Mącz* 92c, 113d; Then Zamek Schwed gwałtownym łturmowánłm/ y łtrzelanłm przymułłł/ łłz się mułłłł poddać. *KwiatOpis* B3; *RejZwierc* 200v; *BielSpr* 62v, 63; *Calag* 441b; *ActReg* 58; *KmitaSpit* B4, C5v; *CzahTr* H2.

poddąć się komu (57), czemu (1): *BielŻyw* 5; Potłm mu się poddało młáłto Pera [Peram... oppidum per deditionem accepit] gdy thám mury łłłukłł *MiechGlab* 67; *HistAl* B5v, B7, D, D6 [2 r.], F6; *BibRadz* Ps 80/16; A gdy się łpołu złełháli/ poddał się Hárpagó y ze włzytkłm łudem Cyrułowi. *BielKron* 112v; Iáko ty Sultany [Zelman] pogubłł/ łne łłemie od morzá Arábłłkiego łemu się poddały *BielKron*

259; Zá iednym záiazdem [Bolesław] Przemyśl obiegł/ poddały sie mu miálthá y wfi okoliczne *BielKron* 348, 30v, 57, 72, 102, 113 (36); *HistRzym* 26; *KwiatOpis* B3; *RejZwierc* 154; *CzechRozm* 184; *SkarŻyw* 503; *StryjKron* 31, 713; *GórnRozm* B3v; *SkarKaz* 519b. Cf *Zwroty*.

W przeciwstawieniach: »poddąć się ... bojować (2), bronić się (2)« (4): *HistAl* E8v, Fv; Głogowiánie ná rokowaniu wzięli łobie do piątego dnia/ iefli sie máią poddać czyli bronić/ á dáli w zakładzie syny fwoie. Połłali do Krolá Bolełławá w they rzeczy/ iefli sie máią bronić czy poddać pytáiąc. *BielKron* 351v.

Zwroty: »poddąć się dobrowolnie, z dobrej wolej« [*w tym: komu* (2)] [*szyk zmienny*] (8:1): *Leop Is* 36 arg; Knechci Prułkiego Miłtrzá obiegli Czczów miásto nád Wiłłá/ poddał sie im z dobrej wolej *BielKron* 418, 91v, 243v, 279, 349, 352v, 368v; Potym Soliman przyciągnął do Budzyniá poddano sie dobrowolnie. *BielSpr* 56v.

»łascie się poddać« (1): Tedy Darius łam w łobie pomyslił rzekąc, niewiem czo lepszego mam wczinić, nielża iedno sie Alexandrowey łasce poddać. *BielŻyw* 153.

»poddąć się pod moc [czyjś]« = *iugum subire, potentiae se subicere HistAl; se imperio subicere Mącz* [*szyk zmienny*] (5): Połlimy połłá Dáriułowi mowiąc mu áby łnami boiował álbo sie niechay podda pod moc walczących *HistAl* E8v, Fv, G6v; *Mącz* 163a; Iż iefli sie do piątego dnia Pan nie raczy zmiłować nád nami/ iuż sie poddaymy pod moc nieprzyaciela łwego. *RejPos* 213v.

»poddąć się nieprzyjacielowi(-om)« = *dedere se hostibus Mącz* (2): Przyłzli tedy łtárfzy kápłani y drudzy do krolá profząc áby Ieremiałz był zábit/ mowiąc: trwoży połpolity lud á czyni złe ferce/ potym sie poddađą nieprzyjacielowi z iego powieści *BielKron* 95; *Mącz* 92c.

Przen (1) : Ná co że sie poddać nie chce Ierycho przekłete [*tj. grzech, złó*]/ Gdy ty będą dłużej trábić głośno Tráby święte/ Obalá sie za pomocą PANSKá mury iego *BibRadz ktv*.

b. Uznać się za podlegającego jakimś prawom (3) :

poddąć się czemu (2): jesliby ktora [*jurysdykcyja*] była przeciw woli miłego Pana Boga, [...] poddać sie jej sumnienia ludzkie nie mogą *Diar* 88. Cf »prawu się poddać«.

Zwroty: »dobrowolnie się poddać« [*w tym: pod co* (1)] (2): iij on [*Syn Boży*] będątz panem prawy^m/ prawu danemu ludziom w grzechach sie rodzącym/ dobrowolnie sie dlá ciebie poddał *OpecŻyw* 22v; DZiłiefzowego dnia yełt pámiátká onego vniżenia Páńłkiego/ gdy on będąc Pánem á krole^m/ á máiąc zwrizchnóć [/] nád włzytkim zakonem/ dobrowolnie sie podeń poddać raczył/ á dał wedle zakonu obrzezać fwięte ciáło fwoie *RejPos* 31.

»prawu się poddać« (1): *OpecŻyw* 22v cf »dobrowolnie się poddać«.

c. Uznać Boga za swego władcę, postępować według nakazów boskich (17) :

poddąć się komu (9): *RejPos* 262; y ciełefne oyce náłze mieliłmy ćwieżyćielmi/ [...] nie dálekoli wiecey poddamy sie oycowi duchow [...] ? *BudNT Hebr* 12/9; *CzechRozm* 203; *ArtKanc* A13v, A16v. Cf »poddąć się pokornie«, »poddąć się pod posłuszeństwo«.

poddąć się czemu (1): Wierna dułzo z rádością przyimi Krolá łwego/ podday sie wolej iego *ArtKanc* A15.

poddąć się pod co (6): [*św. Maryja z Egnijej*] poddałá sie pod karánie Pańłkie y boláłá frodze bárzo. *SkarŻyw* 583. Cf *Zwroty*.

Zwroty: »poddąć się w hołd« (1): Porażże poczet kopiennikow/ y mnoŝstwo moŝnych bykow y cielcow [tj. wodzów] w narodziech/ áby ŝię poddáli w hołd *BibRadz Ps* 67/31.

»poddąć się pod, w królestwo [czyje]« (4:1): á vkracaymy łobie rołkołzy tego nędznego królestwá łwiátá tego/ á poddaymy ŝię w królestwo tego náłzego nowo národzonego Krolá á Páná náłzego *RejPos* 17, 229, 262; *RejZwierc* 198v *marg*, Aaa4.

»poddąć się pod moc [czyj]« (1): s którą [obron] on iełt gotow káŝdemu kto ŝię iedno wiernie vciec chce/ á podda ŝię iemu iáko dobrotliwemu Pánu łwemu/ pod moc á pod królestwo iego. *RejPos* 262.

»poddąć się pokornie, z pokorą [komu]« (1:1): Krolu miłóŝciwy/ przyimi Chriŝtułá Páná/ [...] y podday mu ŝię z pokorą/ pocáłowawłzy go z wielkim vniŝeniem *NiemObr* 21; *ArtKanc* S4v.

»poddąć się pod, w poŝłuszeństwo [czyje, komu]« (2:1): W czym ábyŝ zániechawłzy iuŝ Filofofey [...] poddał ŝię w poŝłuszeństwo Duchowi łwiętemu/ [...] bárzo cię oto proŝimy. *GrzegRóżn* A2v; A łnadźby iey iuŝ [prawdzie pańskie]/ bychmy ŝię obaczyli/ nalepiey dáć pokoy/ á poddąć ŝię pod iey poŝłuszeństwo. *RejAp* 147v; *RejPos* 229.

2. Powierzyć się, oddać się komuś; commendare se, conferre se, dicare se *Mącz* (13) :

poddąć się komu, czemu (4): *KrowObr* 135v; áby [Maryja Panna] iuŝ tylko Bogu obiecuiącemu vwierzyłá/ y w tym ŝię iemu cále poddála *CzechRozm* 158v. Cf »poddąć się w obronę«, *W przen Zwrot*.

poddąć się do kogo (1): á łnadź ŝię zá ledwe [dzieci] pacyerzá náuczy/ do tákyego náuczycyela w náukę/ w pracá/ álbo w poruczenie ma ŝię poddąć/ s ktorego by włŝytko to/ [...] wyczerpnąć moŝł. *GliczKsiąŝ* L4.

poddąć się w co (5): *GliczKsiąŝ* L4; Klará Pánná od Fránciŝłká [...] nowá Regułę wymyŝliłá y vłtáwiłá/ s którą Regułą/ łámá łiebie/ y s łwymy łioŝthrámi inłzymi Mniŝłkám/ poddála ŝię Mnichom Minorytom w náukę y w ćwizenie. *KrowObr* 135v. Cf »poddąć się w moc«, »poddąć się w obronę«.

Zwroty: »poddąć się pod, w moc [czyj]« [szyk zmienny] (4:2): łzatan niema wemnie nic łwego [...] / bom ŝię przes chrzełt poddał pod moc a obronę Boŝá. *SeklKat* V v; *RejKup* n8v; *LubPs* B3, M4v; *Mącz* 57b; *ArtKanc* Qv.

»poddąć się w, pod obronę« [w tym: komu (1), czemu (2), czyj (1)] = *commendare se a. dicare se in clientelam, se in fidem ac clientelam conferre Mącz* (3:1): *Mącz* 57b, 85b, 206c; Stoyŝe mocno przy Pánu łwoim/ [...] á podday ŝię ze włzem pod obronę królestwu iego *RejZwierc* 206.

W przen (1) :

Zwrot: »[komu] w ręce poddąć się« (1): Po temu theŝ ma być náuczycyel/ któryby ná tho włŝytko drogę przeŝłá á pokazał/ áby to dzyecyę ktoreby wtem náuki náuczycyela łwego vŝywało/ dołŝło tego łatwe ná co ŝię yemu wręce poddało. *GliczKsiąŝ* L4.

3. Poŝwięcić się czemuś (2) :

poddąć się czemu (1): Abowiem kto ŝię włŝytek myłleniom y wyŝwolonych nauk vwabieniom poddał/ ten zaiłte tilko łam łobie mieły iełt *KwiatKsiąŝ* K3.

poddąć się ku czemu (1): *PatKaz* III 97 cf *Szereg*.

Szereg: »zniewolić się a poddać się« (1): Trzecze było poźwyączenie/ gdy fyn bozy wzyał myefzkanye wzyuocze yey ktorego gdy poczała a nofyla wŹytká była zupełnye fya ku boŹkym rzeczám znyeuolyla [...] a poddała *PatKaz III* 97.

4. *Ulec jakiemuś złu; dedere se Modrz; contineri, redigi Vulg; permittere se Modrz; submittere se JanStat (13)* : [białagłowa] będąc związaną mocnym łańcuchem/ to ieŹt temi rękamá/ nád ktore nic milŹe⁸⁰ v niej niebyło/ nie poddała Źie przedŹię/ ále pocŹciwoŹć fwaŹ zachowała wcale. *GórńDworz Aa6*.

poddać się czemu (8): Ktory człowiek podda Źie Źarłotztwu/ darmo pratuie aby nabył tznoty ktoré. *OpecŹyw 37v; KromRozm I B4; BielKron 321*; Bo á ktore moŹe być okrutnieyŹe pánowanie/ [...] iáko gniew/ waŹń/ záiaŹtrzenie/ [...] y chęci nieprzyŹytoyne/ ktore [...] wolnoŹ woli wydŹieraia/ á człowieká ktory Źię im poddał/ y táń y láń odrywaia? *ModrzBaz 27; SarnStat 1127 [2 r.]*; A ia Źię teŹ dam winien zá to Bogu memu/ Zem Źię poddał pijáńŹtwu temu przemierzłemu. *CzahTr L. Cf* »pod moc się poddać«.

poddać się w co (2): *MycPrz I Bv*; nie podday Źię nazbyt w kłopot płony. *RybGęŹli C4*.

Zwroty: »poddać się pod jarzmo niewolej« (1): *SToyćie*: á nie poddaýcie Źię znowu pod iárzmo niewoley [nolite iterum iugo servitutis contineri]. *WujNT Gal 1/1*.

»pod, w moc poddać się« [w tym: czemu (1), czyjá (1)] = *imperio se dedere Modrz; sub potestate redigi Vulg (1:1)*: Ktora to chęć [wywyższenia Źię] taka ieŹt w káŹdem fwem rodzáiu/ iŹ kto Źię pod moc iey podda/ ten muŹi wŹzech vcŹciwoŹci wyrŹáŹdŹania [tj. aby go traktowano z szacunkiem] práŹnáć *ModrzBaz 56v*; WŹytko mi wolno/ ále Źię ia w moc niczemu nie poddam. *WujNT 1.Cor 6/12*.

5. *Zgodzić się; submittere se JanStat, JanPrzyw [na co] (8)* : *LibLeg 11/137v*; vpominał go [króla] Hetman Bártłomiey áby był poŹłufzen Krolá HiŹpáńŹkiego/ á wiáre KrzeŹcijáńŹká przyiał. Ná co Źie poddał/ y plăcił káŹdy rok Krolowi HiŹpáńŹkiemu dań *BielKron 443, 230v; BielSpr 66; SarnStat 530*.

cum inf (1): KaŹimierz Krol PolŹki/ [...] poráŹiwŹy ie/ y przymuŹił ku iednáńiu pod vmowa/ [...] pod przyŹięgámi poddałi Źie [*Zakon Panny Maryje*] ná tho/ Krolá PolŹkiego/ ták thego iáko potomnego/ wyznáwać za pana *BielKron 230v*.

Zwrot: »dobrowolnie się poddać« = *libere se submittere JanPrzyw (3)*: *ConPiotr 30v*; Ná któr é to plăceni é dwu groŹu [...] NaiáŹnieyŹzému KŹiáŹęci u Páńu Lodwikowi/ WęgierŹki ému y PolŹki ému Krolowi/ dobrowolnie poddałi Źie. *SarnStat 892 [idem] 350*; [Na tho íŹye íŹvythko [!]] oby e íthronye dobrovolnye poddały y thym íŹye obovyazaly. *ZapWpolKob 1548 1/31v; ZapWpolActAdv 1545 202/199v*].

6. *Zwroty w róŹnych znaczeniach (3)* :

»poddać się w małŹeńŹstwo« = *wyŹść za mŹáŹ (1)*: IeŹliŹ poiał Źonę/ niezgrzeŹyŹeŹ [!]: I páńná ieŹli Źie podda w małŹeńŹthwo/ niezgrzeŹy *KrowObr 235v*.

»pod Źluby poddać się« = *uczynić Źlub; super ligamina se ligare PolAnt (2)*: TáŹe ieŹliby máiać mŹáŹ flub iáki vczyniał [...]. Gdyby Źie thego dowiedŹiał mŹáŹ iey/ á wtym iey záráŹem nic nie przekaŹał/ tedy iey fluby y przyŹięgi pod ktore Źie poddała/ máiać wŹiać Źwoy íkutek. *BibRadz Num 30/8, Num 30/12*.

Synonimy: 1. pochylić się, ukorzyć się, uznać; 2. podlec, poruczyć się, powierzyć się, ulec; 3. poświęcić się, zniewolić się; 5. zgodzić się.

Formacje współrdzenne cf DAĆ SIĘ.

*Cf 1. **PODDANIE**, PODDANIE SIĘ, **PODDANY***

KW, AL